

NOTAT

Miljø- og
Fødevareministeriet
Departementet

Notat til Folketingets Europaudvalg og Folketingets Miljø- og Fødevareudvalg om afgivelse af indlæg i EU-Domstolens præjudicielle sag C-336/19, Central Israëlitisch Consistorie van Belgie m.fl.

1. Indledning

Den belgiske forfatningsdomstol har forelagt EU-Domstolen tre præjudicielle spørgsmål om fortolkning af aflivningsforordningens¹ artikel 26, stk. 2, litra c). Efter denne bestemmelse kan medlemsstaterne vedtage nationale regler, der har til formål at sikre en mere omfattende dyrebeskyttelse på aflivningstidspunktet end den, der følger af forordningens regler om rituelle slagtninger. Det centrale spørgsmål i sagen er, om denne bestemmelse giver medlemsstaterne mulighed for at indføre et krav om bedøvelse af dyr forud for slagtning, som også gælder for slagtning efter religiøse ritualer.

Desuden drejer sagen sig om, hvorvidt en sådan mulighed efter artikel 26, stk. 2, litra c), vil være i strid med reglerne om religionsfrihed og ligebehandling i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder (herefter "chartret").

Særligt første del af det forelagte spørgsmål 1 samt spørgsmål 2 er relevante i forhold til dansk ret.

Første del af spørgsmål 1 vedrører, om artikel 26, stk. 2, litra c), i aflivningsforordningen skal fortolkes således, at medlemsstaterne kan udstede forbud mod slagtning af dyr uden forudgående bedøvelse, der også gælder rituelle slagtninger, når formålet er at sikre en mere omfattende dyrebeskyttelse på aflivningstidspunktet.

Hvis spørgsmål 1 besvares bekræftende, ønsker den forelæggende ret med spørgsmål 2 svar på, om denne mulighed efter artikel 26, stk. 2, litra c), er i strid med retten til religionsfrihed i henhold til chartrets artikel 10, stk. 1.

Hvis spørgsmål 1 besvares bekræftende, ønsker den forelæggende ret med spørgsmål 3 svar på, om der i givet fald er tale om en forskelsbehandling af rituel slagtning i forhold til jagt og sportsfiskeri samt kultur- og sportsarrangementer, som er i strid med chartrets artikel 20, 21 og 22, idet aflivningsforordningen ikke her fastsætter krav om forudgående bedøvelse.

2. Nærmere om bestemmelserne i aflivningsforordningen

I henhold til artikel 4, stk. 1, i aflivningsforordningen må dyr kun aflives efter bedøvelse i overensstemmelse med de metoder og specifikke krav, der fremgår af forordningens bilag I. Disse krav finder i henhold til forordningens artikel 4, stk. 4, ikke anvendelse i forbindelse med dyr, der slages

¹ Rådets forordning (EF) nr. 1099/2009 af 24. september 2009 om beskyttelse af dyr på aflivningstidspunktet.

ved særlige metoder, der er foreskrevet af religiøse ritualer, forudsat at slagtingen finder sted på et slagteri.

Undtagelsen fra kravet om bedøvelse i forbindelse med rituel slagting er indført med henblik på at respektere religionsfriheden og retten til at udøve sin religion eller tro som omhandlet i chartrets artikel 10, stk. 1, men det følger af forordningens artikel 26, stk. 2, litra c), at medlemsstaterne kan vedtage strengere nationale regler for slagting af dyr, herunder for rituel slagting, hvis reglerne har til formål at sikre en mere omfattende dyrebeskyttelse på aflivningstidspunktet end den, der følger af forordningen.

3. Sagens faktiske omstændigheder og juridiske problemstillinger

Baggrunden for den belgiske sag er, at de flamske myndigheder den 7. juli 2017 udstedte et dekret, der forbyder slagting uden forudgående bedøvelse, som også omfatter slagting som led i et religiøst ritual.

I januar 2018 anlagde en række muslimske og jødiske foreninger sag ved den belgiske forfatningsdomstol med påstand om annullation af dekretet.

Sagsøgerne har bl.a. gjort gældende, at medlemsstaterne ikke må bruge artikel 26, stk. 2, litra c), til at udhule undtagelsen fra pligten til forudgående bedøvelse for så vidt angår rituel slagting.

Sagsøgerne har endvidere gjort gældende, at et forbud som omhandlet i det flamske dekret krænker religionsfriheden, idet det gøres umuligt for jødiske og muslimske troende dels at slagte dyr i overensstemmelse med forskrifterne i deres religion, dels at skaffe sig kød fra dyr, der er slagtet i overensstemmelse med disse religiøse forskrifter.

Sagsøgerne har endvidere gjort gældende, at dekretet er i strid med lighedsprincippet og princippet om ikke-forskelsbehandling som garanteret i chartrets artikel 20, 21 og 22, idet personer, der afliver dyr i henhold til særlige slagtemetoder foreskrevet i et religiøst ritual uden saglig begrundelse behandles forskelligt fra personer, der afliver dyr under jagt eller sportsfiskeri.

Den flamske regering og den vallonske regering har argumenteret for, at dekretet er lovligt og i overensstemmelse med såvel artikel 26, stk. 2, litra c), i aflivningsforordningen som de påberåbte bestemmelser i chartret. Den flamske regering har til støtte herfor anført bl.a., at det i artikel 26, stk. 2, litra c), i aflivningsforordningen udtrykkeligt bestemmes, at medlemsstaterne kan vedtage nationale regler, der har til formål at sikre en mere omfattende dyrebeskyttelse på aflivningstidspunktet, herunder i forbindelse med rituel slagting. Regeringen har endvidere anført, at det af retspraksis fra Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol følger, at religionsfriheden ikke omfatter en ret til selv at slagte dyr i overensstemmelse med religiøse forskrifter, og at der ikke er tale om forskelsbehandling.

4. Regeringens interesse i sagen

Regeringen afgiver indlæg i sagen, da EU-Domstolens besvarelse af de forelagte spørgsmål kan have betydning for opretholdelsen af det danske krav om, at slagting af dyr efter religiøse ritualer skal foregå med forudgående bedøvelse.

Kravet om forudgående bedøvelse ved rituel slagting blev indført i den danske bekendtgørelse om slagting og aflivning af dyr² i februar 2014 og er begrundet i hensynet til dyrebeskyttelse på aflivningstidspunktet.

² Bekendtgørelse nr. 135 af 14. februar 2014 om slagting og aflivning af dyr.

Regeringen anser det for væsentligt, at et generelt krav om bedøvelse forud for slagtning fortsat kan opretholdes, idet forudgående bedøvelse er nødvendig for at sikre et højt niveau af dyrebeskyttelse.

Regeringen er overordnet enig i den flamske og vallonske regerings synspunkter i forelæggelseskendelsen.

I indlægget argumenteres der derfor for, at det er i overensstemmelse med aflivningsforordningens artikel 26, stk. 2, litra c), og chartret, at indføre et nationalt krav om forudgående bedøvelse, som også gælder for slagtning efter religiøse ritualer.

I relation til det forelagte spørgsmål 1 lægger regeringen vægt på, at ordlyden og formålet med artikel 26, stk. 2, litra c), giver medlemsstaterne mulighed for at indføre nationale regler, der har til formål at sikre en mere omfattende dyrebeskyttelse, end forordningen kræver i relation til rituel slagtning, og at det er anerkendt af EU-Domstolen, at bedøvelse udgør den teknik, som er mindst skadelig for dyrevelfærden på aflivningstidspunktet.³ Det er på den baggrund regeringens opfattelse, at et krav om forudgående bedøvelse også kan omfatte dyr, der slages ved særlige metoder som foreskrevet efter religiøse ritualer, når formålet er at sikre en mere omfattende dyrebeskyttelse.

For så vidt angår spørgsmål 2 og 3 er det endvidere regeringens opfattelse, at selve muligheden for at indføre et krav om forudgående bedøvelse ikke er i strid med chartrets artikel 10, 20, 21 og 22, idet aflivningsforordningens artikel 26, stk. 2, litra c), overlader det til medlemsstaterne konkret at vurdere behovet for strengere nationale regler om dyrebeskyttelse. Det påhviler i den forbindelse medlemsstaterne at sikre, at fastsættelse af sådanne regler sker under iagttagelse af chartret.

For så vidt angår spørgsmål 2 er det videre regeringens opfattelse, at et nationalt krav om bedøvelse forud for rituel slagtning ikke udgør et indgreb i retten til religionsfrihed, som omhandlet i chartrets artikel 10, når kravet ikke gør det umuligt for medlemmerne af bestemte religiøse samfund at skaffe og indtage kød fra dyr, der er slagtet i overensstemmelse med de religiøse forskrifter. Dette vil eksempelvis være tilfældet, hvis behovet kan opfyldes via import. Det bemærkes i den forbindelse, at EU-Domstolen i en sag angående gyldigheden af aflivningsforordningens artikel 4, stk. 4, har fastslået, at denne bestemmelses krav om, at rituel slagtning skal finde sted på et slagteri, ikke udgør et indgreb i religionsfriheden efter chartrets artikel 10.⁴

Selv hvis et krav om forudgående bedøvelse ved rituel slagtning, der sikrer en mere omfattende beskyttelse af dyrevelfærden end aflivningsforordningens artikel 4, stk. 4, måtte anses for at udgøre et indgreb i retten til religionsfrihed som omhandlet i chartrets artikel 10, er det regeringens opfattelse, at et sådant indgreb i givet fald er begrundet i hensynet til dyrevelfærd og er et egnet og proportionalt middel med henblik på at forfølge dette formål.

I forhold til spørgsmål 3 og ligebehandlingsprincipperne er det regeringens opfattelse, at der ikke er tale om sammenlignelige situationer i relation til jagt og sportsfiskeri samt kultur- og sportsarrangementer. I den forbindelse lægger regeringen navnlig vægt på, at aflivning af dyr i disse sammenhænge specifikt er undtaget fra aflivningsforordningens anvendelsesområde.

³ Sag C-497/17, *Oeuvre d'assistance aux bêtes d'abattoirs*, præmis 47-48.

⁴ Sag C-426/16, *Liga van Moskeeën*.